

Egy, a márciusi ifjak közül:

IRINYI JÓZSEF

Ha az 1848-as pesti márciusi ifjúságról s annak vezérei: Petőfi, Jókai mellett Irinyiről esik szó, mindenki Irinyi Jánosra, a foszforos gyufa feltalálójára gondol és nem az öccsére, a 110 évvel ezelőtt sirba szállt Irinyi Józsefre, aki pedig jóval nagyobb szerepet játszott a pesti ifjúság márciusi forradalmában, mint bátyja, Kossuth lőporgyártója és ágyuöntője, a pesti gyufagyár alapítója.

Az Irinyi fiuk, János és József olyan családban nőttek fel, ahol egy nyugtalan szellemű, európai műveltségű apa plántálta beléjük a haladó eszméket és a tudomány szeretetét. Az idősebb János folytatta apja életutját: Bécsben a kémia tudományában szerzett jártasságot és mellékesen elvégezte a hohenheimi gazdasági főiskolát is. A fiatal József a jogi pályát választotta és miután Debrecenben befejezte egyetemi tanulmányait, hosszabb külföldi utat tett, bejárván Németországot, Angliát és Franciaországot. 1844-ben tért haza, amikor Kossuth és Széchenyi reform-gondolataival volt már terhes a magyar közélet. Irinyi nyomban beállt Kossuth lelkes követői közé, a Pesti Hirlap munkatársa lett s annak hasábjain igyekezett lángra lobbantani az ifjúság forradalmi szellemét.

Amikor 1848-ban, a párizsi februári forradalom nyomán márciusban Pest is megmozdult, Irinyi József a jogász-fiatalság vezéréként Petőfi és Jókai oldalán a mozgalom élére került, részt vett a 12 pont megszövegezésében, a Landerer-Heckenast nyomda megszállításában. S amikor a győztes forradalom után megtartották az első országgyűlési választásokat, fellépett képviselőnek és a hosszupályi kerületben meg is választották. 1848 októberében Kossuth javaslatára kiutazott Párizsba, hogy diplomáciai munkában segítse a magyar kormány ottani képviselőjét: Teleki Lászlót. 1849 májusában, a szabadságharc utóvédharcai idején tért haza, követve a kormányt előbb Debrecenbe, majd Szegedre. A bukás után, mint Kossuth lelkes hívét elfogták és halálra ítélték. Azonban kegyelmet kapott s szabadlábra kerülvén, Pesten telepedett le. Főleg ujságírói munkával kereste kenyerét. Mindvégig hű maradt 48 eszméihez és az eszme legendás száműzöttjéhez, Kossuth Lajoshoz. Ném nagy sikerrel ugyan, de regényírással is próbálkozott: 1853-ban "Béla" címen jelent meg első regénye, 1957-ben a második "Dicső napok" címen. S mint fordító is szerzett nevet: lefordította B. Stowe híres regényét, a "Tamás bátya kunyhóját" és Dumas "A gyöngyös hölgy" című regényét. Fiatalon halt meg, harminchét éves korában. S alig mult el egy évtized, már a nevét is alig őrizte az emlékezet.